

„Eksamieksperdi“ kogemusele tagasi vaadates

**Küllli Habicht, Nele Karolin Lindlo,
Ilona Tragel, Maigi Vija**

10. septembril 2020 kohtusid vestlusringis Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi õppejõud Ilona Tragel, Maigi Vija ja Külli Habicht, et meenutada ja mõtestada oma kevadist „Eksamieksperdi“¹ nõuanderubriigi koostamise kogemust. Vestlusringis kuulnud mõtted süstematiseeris ja pani kirja üliõpilane Nele Karolin Lindlo.

Idee sünn

„Eksamieksperdi“ loomise mõte sündis 2020. aasta kevadtalvel soovist toetada Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi vast loodud blogi vahendusel noori teadlikke keelekasutajaid. Algne idee oli avaldada eesti keele riigieksamini jäänud aja jooksul iga päev üks lühike eksamiteemaline bloginõuanne. Esialgses kujutluses tähendas see igaks päevaks vaid üht põhisoovituseksena mõeldud tuumlauset, mida veidi lahti seletatakse. Seda kõike selleks, et õpetajaid ja õpilasi ootamatult saabunud kontaktõppeta koroonakevadel eksamikks valmistumisel abistada.

Uue rubriigi pealkirja kohta oli palju mõtteid, millest sõelale jäi „Eksamieksperdi“. Pealkirja taga peituvad pikaajase eksamitööde parandamise kogemusega Külli Habicht, emakeeleõpetuse hetkeolukorda tundev Maigi Vija ja kirjutamisprotsessi suunda toetav Ilona Tragel. Koostöö tulemusel ilmusid kolme nädala jooksul igal tööpäeval uued eksamikks valmistumise soovitused, mis said sageli lõpuni valmis hilistel öötundidel Google Drive'is koos kirjutades ja Skype'i vahendusel teksti üle arutledes. Algselt plaanitud „nupukeste“ asemel jõudsid lugejateni näiterohked ja sageli terve päeva tööna kirjutatud nõuandetekstid.

---

¹ <https://www.blog.keel.ut.ee/category/eesti-keele-eksam/>

Kasutamine

„Eksamieksperdi“ blogi iseenesest ei ole terviklik eksamikursus, kuid selle üksikteemasid on õpilastel võimalik kasutada nii õpetaja juhendamisel kui ka iseseisvalt. „Eksamiekspert“ annab kätte lähenemisvõimaluse ja suuna, õpetaja juhiste, soovitude ja lisamaterjalide abil saab teemadesse veelgi põhjalikumalt süveneda ning materjali ka klassis õppimiseks kasutada. Kõik teemad on seotud eesti keele riigieksami ülesannete mõistmise ning vastuste ülesehituse, stiili ja õigekeelsusega.

Sisu ja struktuur

Algselt oli blogisse plaanitud kaks rubriiki. Esimene neist pidi keskenduma eesti keele riigieksami lugemis- ja teine kirjutamisülesandele. Neile lisandusid töö käigus ka õigekeelsussõnaraamatu soovitusnurk ja üliõpilaste jagatud kogemused, mis lisasid sisulisele tervikule värskust.

Lugemisülesande kohta ilmus blogis kaks lugu. Vajadus selle teemaga edasi tegelda ilmnes juba kevadel õpilaste eksamitöid lugedes, sest ülesannete tõlgendamisest tingitud punktikadu oleks olnud võimalik paari tehnilise soovitusena ära hoida. Eksami lugemisosas tekstid ja küsimused, mida nende kohta esitatakse, võivad osutada proovikiviks ka kogenud lugejale, veel enam eksaminärvil õpilasele. Näiteks tekitavad paljudele õpilastele segadust ülesannetes leiduvad „ja/või“-fraasid, kuid nendest arusaamist on võimalik õpetada ja õppida. Samamoodi on võimalik teadlikult tähelepanu juhtida ülesannete mitmeosalisusele, nende hoolika „lahtimuukimise“ vajadusele ja sellele, et lugemisülesannete vastused peituvad ainult alustekstis, mitte näiteks kirjutamisülesandele lisatud tsitaatides.

Kirjutamisülesande kohta leidub blogis kuus postitust, milles rõhutati mustandi olulisust ja seda, kui vajalik on kirjutatu juurde pidevalt tagasi tulla, seda mõtestada, parandada ja viimistleda. Muidugi on õpilased eksamil keerulises olukorras, kui ajapiirang ei võimalda oma visandatud mustandlikust tekstist täielikult eemalduda. Sellisel puhul võib isegi kohati mehaaniline tegevus, nagu ÕSi sirvimine, kirjutamisest puhkust pakkuda.

Eraldi kirjutati blogis ka kirjandi stiilist. Stiili on väga keeruline hinnata, sest eeldatakse kirjutaja individuaalsuse avaldumist, kuid samal ajal püsivust arutleva kirjandi žanri piirides. Sageli kirjutavad õpilased nii, nagu nad räägivad, ja teksti satub seetõttu argikeelseid väljendeid.

Argikeelsus iseenesest ei ole halb, aga riigieksamil tuleb tajuda, milline on arutlusele kohane stiil.

Google'ist kirjandi kirjutamiseks abi otsides tasub ettevaatlik olla, sest leidub hulgaliselt vanu blogipostitusi ja soovitusi, mis on loodud varasema eksamivormi, lõpueksamikirjandi tarbeks. Need võivad juhtida abiotsija valele teele. Varem võiski kirjand olla veidi kõrgendatud stiilis poeetiline tekst, kuid praegusel eksamil kirjutatav lühikirjand on kindlate struktuurireeglitega arutlev tekst, mille stiil peab olema asjalik ja neutraalne.

Ühe sisuka kirjutise saladus ei peitu mitte niivõrd kaasasündinud sõnaseadmisoskuses kui lugemuses. Sellest lähtus ka üks põhilisi soovitusi, mida on õige õpilastele igal ajal meelde tuletada: tasub lugeda häid eestikeelseid tekste! Selle mõtte toetamiseks anti blogis ka **lugemissoovitusi** nii ilukirjandusest, populaarteadusest kui ka publitsistikast. Lisaks loodi Goodreadsi grupp „Kes loeb, see kirjutab“. Grupiga liitujate loetud raamatute nimekirju vaadates torkas silma, et paljud neist loevad enamjaolt ingliskeelset kirjandust. Kuigi iseenesest pole selles midagi halba, oleks siiski soovitatav, kui õpilased loeksid enne eksamikevade algust eestikeelset kirjandust. Lugemissoovituste eesmärk polnud pakkuda kirjandust, kust õpilased saaksid tsitaate pähe õppida, vaid suunata neid hästi kirjutatud tekstide juurde. Head teksti lugedes areneb stiili- ja keeletunne ning tekib mõtteid, mille üle arutleda.

Õigekeelsussõnaraamat on ainus paberkujul abimaterjal, mida võib eksamil kasutada. Sel põhjusel pöörati kahes postituses ÕSi kasutamisele ka eraldi tähelepanu. Õpilaste tagasisidest ilmnes, et tihti ei teatagi, milleks ÕSi kasutada saab, mõnikord harjutatakse paberkujul sõnaraamatu kasutamist vaid üksikutes konsultatsioonides. „Eksamieksperdis“ on antud soovitusi sõnastuslünkade täitmiseks, märgendite mõistmiseks, ebasoovitavate sõnakujude vältimiseks.

„Eksamieksperdi“ **keelenäited** valiti selle põhjal, millest õpilane võiks kirjutamisel tegelikult kasu saada. Sel põhjusel on esitatud traditsioonilise *Versailles' rahu* kui võõrnime käänamise näite asemel hoopis näide *Jacquemus' kott*, uskudes, et õpilane võiks tahta pigem kirjutada moetrendidest kui üldteada ajaloofaktidest.

Mis saab edasi?

Blogisse jõudnud tekst on protsessi nägu – mis ongi selle võlu. Teksti oli vaja luua nii kiiresti, et tulemust võib isegi spontaanselt pidada. Et soovitus ei ole lõplikult valmis, on õpetajatel võimalik neid materjale ka tulevikus oma õpilaste vajadustest lähtuvalt edasi mõtestada ja täiendada. Kuna kõik postitused on loodud heatahtlikult soovist õpilasi aidata, ei oota see materjal mitte niivõrd kriitikuid kui õpetajatest liitlasi. Eksaminõuannete edasiarendamiseks on praktikute tagasiside väga väärtuslik ja ettepanekuid või mõtteid „Eksamieksperdi“ kohta võib jagada nii postituste kommentaarides kui ka tegijatele isiklikult. Praeguse kava kohaselt jäävad kõik „Eksamieksperdi“ seni avaldatud materjalid ka edaspidi vabalt kättesaadavaks.

Positiivne kogemus tegijatele

Seda, kuidas senised lugejad on materjalini jõudnud, pole võimalik täpselt öelda. Blogipostituste lugejaloendurid näitavad, et lugejaid on olnud palju. Õpetajate tagasisidest selgub, et „Eksamieksperdist“ saadud infot jagati ka omavahel, neid materjale kasutati nii kaugõppel kui ka koolis konsultatsioonidel.

Eksamieksperdid ise jäid omavahelise koostöö sünergiaga väga rahule. Kolmekesi tegutsemine toetas tervikut, oldi nii üksteise retsensendid kui ka tasakaalustajad. Regulaarne nõuandmine polnud lihtne, kuid seda enam tekitasid positiivseid emotsioone lugejate tagasiside ja kommentaarid, mida jäeti postituste alla näiteks pärast ülesannete lahendamist. Samuti lisas ettevõtmisele põnevust ja rõõmsat energiat üliõpilaste osalus nende jagatud kogemuste kaudu. Lisaks õpilastele ja õpetajatele mõeldud rubriigile ning „Eksamieksperdi“ soovitustele on TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituudi ajaveebis kajastatud muidki teemasid, mis võiksid laiemale lugejate ringile huvi pakkuda ning noortes keeleteaduse vastu huvi tekitada. Tule vaata blog.keel.ut.ee/